

UTJECAJ POREZNE POLITIKE NA PRIVLAČENJE IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA

Bilan, Domina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:756566>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**UTJECAJ POREZNE POLITIKE NA
PRIVLAČENJE IZRAVNIH STRANIH
ULAGANJA**

Mentor:

prof. dr. sc. Nikša Nikolić

Student:

Domina Bilan

Split, rujan, 2018.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	2
1.1. Definiranje problema	2
1.2. Cilj rada.....	3
1.3. Metode istraživanja.....	3
1.4. Struktura rada.....	3
2. POJAM I ZNAČAJKE IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA	4
2.1. Pojam izravnih stranih ulaganja	4
2.2. Utjecaj izravnih stranih ulaganja na domaće gospodarstvo.....	7
2.3. Strategije privlačenja izravnih stranih ulaganja.....	11
3. POREZNA POLITIKA	16
3.1. Zakonski okvir ulaganja	16
3.2. Investicijska klima u Republici Hrvatskoj.....	21
3.3. Prepreke za izravna strana ulaganja.....	25
4 . ANALIZA UTJECAJA POREZNE POLITIKE NA IZRAVNA STRANA ULAGANJA.....	28
4.1. Porezni poticaji i izravna strana ulaganja u RH	28
4.2. Analiza izravnih stranih ulaganja u Republici Hrvatskoj.....	29
5. ZAKLJUČAK	34
6. LITERATURA.....	35
SAŽETAK.....	37
SUMMARY	37

1. UVOD

1.1. Definiranje problema

Privlačenje izravnih stranih ulaganja jedan je od primarnih ciljeva zemalja. Pod tim se pojmom podrazumijevaju gotovo sve vrste ulaganja stranih pravnih i fizičkih osoba u gospodarstvo neke zemlje. Svoj pravi značaj izravna strana ulaganja (FDI) počinju dobivati 80-tih godina prošlog stoljeća i to zbog nekoliko razloga. Jedan je od najvažnijih svakako umreženost i liberalizacija svjetskih financijskih tržišta, osobito tržišta europskih zemalja kroz intenzivne procese globalizacije.¹

Izravna strana ulaganja, kao bitan dio međunarodnog kretanja kapitala, imaju dugu povijest i tradiciju.

S rastućom međuovisnošću svjetskog gospodarstva, izravna strana ulaganja prerastaju u ključnog činitelja globalizacije gospodarskog i ukupnog civilizacijskog sadržaja. Za pojedine zemlje i grupe zemalja, poput nerazvijenih zemalja i zemalja u razvoju te tranzicijskih zemalja, izravna strana ulaganja preduvjet su ubrzanog tehnološkog i drugih napretka i priključivanja prevladavajućim trendovima suvremenog svijeta.²

Zemlje svijete ulažu značajne napore za privlačenje izravnih stranih ulaganja s obzirom na to da je to jedan od čimbenika uspjeha gospodarstava na globalnom tržištu. S obzirom na veliku ponudu mogućih lokacija za ulaganje, multinacionalne kompanije postaju sve zahtjevnije glede determinanti koje pojedina zemlja mora ispuniti kako bi ušla u razmatranje kao lokacija za ulaganje.³

¹ Ž. Strunje, M. Paliaga: Uloga urbanog marketinga u funkciji privlačenja direktnih stranih investicija u hrvatske gradove (Pula), No.1/2011 str. 41-58 [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/69699>

²J. Perić: Europska unija i izravna strana ulaganja: trendovi, odnosi, učinci, (1999)

³ D. Vickov: Hrvatska kao lokacija za direktna strana ulaganja : barijere ulaganjima i mjere za njihovo uklanjanje : magistarski rad, (2009)

1.2. Cilj rada

Cilj ovog rada je istražiti kako porezna politika može utjecati na privlačenje izravnih stranih ulaganja. Također, cilj ovog rada je ukazati na važnost izravnih stranih ulaganja i njihov utjecaj u suvremenom gospodarstvu.

Isto tako treba utvrditi determinante zemlje domaćina važne za inozemne ulagače kao i motive inozemnih ulagača pri donošenju odluke o poduzimanju izravnih stranih ulaganja u pojedinu zemlju.

1.3. Metode istraživanja

Metode koje se koriste u ovom radu su: deskriptivna metoda, metoda indukcije i dedukcije, metoda analize i sinteze, te povijesna metoda. Na osnovu ovih metoda izvesti će se zaključak.

1.4. Struktura rada

U prvom dijelu rada se opisuju opće značajke izravnih stranih ulaganja, njihov utjecaj na domaće gospodarstvo te strategije privlačenja izravnih stranih ulaganja.

U drugom dijelu se opisuje porezna politika, zakonski okvir ulaganja, investicijska klima u Republici Hrvatskoj te prepreke za izravna strana ulaganja.

U trećem dijelu analizira se utjecaj porezne politike na izravna strana ulaganja u Republici Hrvatskoj. Rad završava sa zaključkom.

2. POJAM I ZNAČAJKE IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA

2.1. Pojam izravnih stranih ulaganja

Strana ulaganja, u najširem smislu, podrazumijevaju sve vrste ulaganja inozemnih pravnih i fizičkih osoba u gospodarske djelatnosti neke zemlje. Prema definiciji Međunarodnog monetarnog fonda izravno ulaganje je dugotrajno ulaganje koje se događa kada inozemni ulagač posjeduje 10 posto ili više vlasničkog udjela gospodarskog subjekta u nekoj zemlji. Inozemni ulagač tako ostvaruje dugotrajni interes i posjeduje najmanje 10 posto dionica domaćeg gospodarskog subjekta koje ulagaču daju pravo glasa.⁴

Ulaganje se može provoditi putem tri različita oblika.

1. Dionički kapital –
investicija u kupnju dionica postojećeg poduzeća ili u osnivanje novog
2. Reinvestirana dobit –
umjesto raspodjele dobiti putem dividende i njezina transfera u centralu, ona ostaje u inozemnom poduzeću
3. Unutarkompanijski zajmovi -
posuđivanje sredstava inozemnoj podružnici od strane matične kompanije

Investiranje u proizvodne djelatnosti, uglavnom u susjednim zemljama i što bliže granici matične države, pojavljivalo se još u 17. i 18. stoljeću. Zbog nerazvijenosti transporta i komunikacijskih sredstava, investiranje u udaljene krajeve bilo je riskantno i s iznimkom engleskih i nizozemskih investicija u kolonizirana područja, događalo se prilično rijetko. Tek s razvojem željeznice, otvaranjem novih pomorskih putova prokopavanjem Sueskog kanala, s razvojem parobroda te izumom telegrafa, stvaraju se, u drugoj polovici 19. stoljeća, uvjeti za ubrzani rast međunarodne trgovine i izravnih stranih ulaganja.⁵

Glavne značajke izravnih stranih ulaganja u odnosu na ostale međunarodne tijekomove kapitala proizlaze iz niskog stupnja volatilnosti, udjela u vlasništvu, ponašanja na financijskim tržištima, važnosti zadržanih zarada, utjecaja na platnu bilancu.

⁴ M.Grgić: Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj,(2012)

⁵ D. Pavlović: Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini, (2008)

Izravna strana ulaganja mogu se podijeliti u nekoliko skupina ovisno o svrsi, cilju te motivu ulaganja. Iz perspektive zemlje podrijetla, mogu biti vertikalna i horizontalna.

Horizontalna ulaganja poduzimaju se sa svrhom horizontalnog širenja međunarodne proizvodnje jednakih ili sličnih proizvoda kao u matičnoj zemlji. Najčešće se horizontalna ulaganja poduzimaju sa svrhom iskorištavanja određenih monopolističkih ili oligopolističkih prednosti.

Vertikalna ulaganja poduzimaju se kako bi se jeftinije nabavile sirovine ili kako bi se bilo bliže kupcima na inozemnim tržištima putem preuzimanja distribucijskih centara. Vertikalna izravna strana ulaganja uključuju zemljopisnu decentralizaciju proizvodnog lanca nekog multinacionalnog poduzeća, gdje inozemne podružnice u siromašnijim zemljama proizvode radno intenzivne poluproizvode, koji se šalju u zemlje s višim nadnicama, a najčešće su to matične zemlje kompanija.

Prema smjeru ulaganja razlikujemo engl. inward(unutarnja) ulaganja i engl. outward (vanjska) ulaganja.

Inward ulaganja postoje kada se inozemni kapital ulaže u domaće resurse, dok su outward ulaganja ona koja podrazumijevaju ulaganje domaćeg kapitala u inozemstvo.

Prema cilju ulaganja postoje tzv. greenfield izravna ulaganja te brownfield izravna ulaganja.

Greenfield ulaganja predstavljaju najpoželjniju vrstu ulaganja jer stvaraju novi proizvodni kapacitet i nova radna mjesta, omogućuju transfer tehnologije i znanja.

Brownfield ulaganja predstavljaju osnivanje poduzeća u punome vlasništvu pripajanjem ili spajanjem s postojećim poduzećem u stranoj zemlji. Glavna prednost osnivanja ovakvih poduzeća je brz i lak pristup inozemnim tržištima.

Prema motivu ulaganja razlikujemo tržišno orijentirana ulaganja, resursno orijentirana ulaganja, ulaganja orijentirana na maksimiziranje učinkovitosti.⁶

Kod inozemnih izravnih investicija važno je da i primatelj i davatelj inozemnih izravnih investicija imaju zajednički interes.

⁶ M.Grgić: Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj,(2012)

Postoji skupina motiva davatelja ili ponuđača koja se temelji na teoriji optimizacije portfelja multinacionalne kompanije.

Prema ovoj teoriji glavni je motiv za poduzimanje investicije želja vlasnika određenog portfelja za maksimizacijom njegove vrijednosti, odnosno očekivani prinos portfelja uz što manji rizik.

Motivi davatelja mogu proizaći i iz teorije industrijske organizacije.

Prema toj teoriji je očekivani prinos od podružnice nastale izravnim stranim ulaganjem veći od prinosa domaćeg poduzeća kojem se primjerice ustupa licenca - zbog blizine tržišta, zbog nižih troškova, zbog mogućeg osvajanja većeg djela tržišta i drugih povoljnijih uvjeta na lokalnom tržištu.

Izravna ulaganja također mogu poslužiti i brojnim strateškim ciljevima. Tako se izravnim ulaganjima prodire na inozemna tržišta do kojih se lakše dopire preko zemlje primatelja.

Motivi primatelja inozemnih izravnih ulaganja sastoje se u usporedbi društvenih koristi i troškova koja su prouzrokovala izravna strana ulaganja te u nastojanju da društvene koristi budu veće. Društvene koristi ili odbici od inozemnih izravnih ulaganja očituju se kroz različite pozitivne utjecaje.

Tako stvaranje dobiti od strane multinacionalne kompanije, koja se onda oporezuje, osigurava znatne priljeve u državni proračun. Nadalje, postoji mogućnost otvaranja novih radnih mjesta i u vezi s tim i prijenosa znanja, tehnologije i upravljačkih vještina.

Iskorištavanje komparativnih prednosti lokalnog gospodarstva s ekonomijom razmjera inozemnog ulagača može biti važan element za proboj domaće proizvodnje na svjetsko tržište. Ulazak inozemnih tvrtki u proizvodni sektor može prouzročiti jačanje konkurencije, što povećava pritisak na efikasnije poslovanje ostatka sektora. Daljnji motiv zemlje primatelja je činjenica da se izravna strana ulaganja ne uključuju u inozemni dug zemlje, pa zemlje imaju dodatni motiv da prikupe što više izravnih stranih ulaganja s obzirom na ostale stavke u kapitalnom i financijskom računu platne bilance.⁷

⁷ V. Bilas, S. Franc: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja (Zagreb), No.13/2006, str. 1-16, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/137201>

Postoje dva glavna razloga koja idu u prilog koristima od izravnih stranih ulaganja. Prvo, inozemna poduzeća posjeduju potrebno znanje, tehnologiju i financijska sredstva te se od njih očekivalo da pridonese povećanju učinkovitosti domaćih poduzeća. Drugi razlog privlačenja izravnih stranih ulaganja odnosi se na tumačenje da izravna strana ulaganja generiraju pozitivne indirektne učinke na druga domaća poduzeća što utječe na rast njihove produktivnosti.

Povećanje priljeva izravnih stranih ulaganja pozitivno utječe na gospodarski rast, a taj utjecaj jače je izražen u zemljama u kojima su institucije učinkovitije u zaštiti prava intelektualnog vlasništva i u kojima je birokracija djelotvornija čime se indirektno olakšava usvajanje suvremenih tehnologija.

Unatoč tome što literatura naglašava važnost izravnih stranih ulaganja na gospodarski rast vrijedi i obrnuto da bi gospodarski rast mogao biti važan čimbenik u privlačenju izravnih stranih ulaganja.

Važnost gospodarskog rasta u privlačenju izravnih stranih ulaganja usko je povezan s činjenicom da izravna strana ulaganja mogu biti važna sastavnica strategijskog odlučivanja poduzeća koje investira.⁸

2.2. Utjecaj izravnih stranih ulaganja na domaće gospodarstvo

Početak 1990-ih promatra se kao doba zahtjevnijih izazova, u smislu izgradnje novog ideološkog, političkog i društvenog poretka unutar jedne regije, no, to je ujedno i razdoblje jedinstvenih prilika za ekonomski razvoj i investicije.

Izravna strana ulaganja postala su vrlo značajna za oporavak i razvoj tranzicijskih zemalja, kako su one postajale sve otvorenije za međunarodnu suradnju i poslovanje.

Izravna strana ulaganja nisu samo puki međunarodni transfer financijskog kapitala već mogu uključivati i transfer moderne tehnologije i druge neopipljive imovine. Tako inozemne tvrtke mogu znatno utjecati na rast produktivnosti i dugoročni gospodarski rast u zemljama primateljima. Stoga se izravna strana ulaganja multinacionalnih kompanija smatraju jednim od osnovnih kanala kojim zemlje u razvoju dobivaju pristup najmodernijim tehnologijama čiji prijenos ima važnu ulogu u objašnjavanju gospodarskog rasta.⁹

⁸ H. Bezić, P. Karanikić: Utjecaj inozemnih direktnih investicija i transfera tehnologije na gospodarski rast Republike Hrvatske, (Rijeka), Vol. 8, No. 1/2014, str. 27-47, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/123565>

Izravna strana ulaganja našla su se tijekom devedesetih godina u središtu zanimanja ekonomskih analitičara i nositelja gospodarske politike u tranzicijskim zemljama. Naime, početkom devedesetih, koje je obilježio pad komunizma i prelazak sa socijalističkog na tržišni gospodarski sustav, došlo je do znatnog priljeva izravnih stranih ulaganja u zemlje Istočne i Srednje Europe, koje su postale mnogo liberalnije.

Uz to u mnogim je tranzicijskim zemljama zauzet aktivan stav prema izravnim stranim ulaganjima, utemeljen na pojedinim mogućim pozitivnim utjecajima na zemlju domaćina.

Mnogobrojne su studije proučavale razne utjecaje izravnih stranih ulaganja, koji se mogu razvrstati na utjecaje izravnih stranih ulaganja na izvoz, uvoz i vanjsku trgovinu općenito, zatim utjecaj na rast gospodarstva primatelja, utjecaj na zaposlenost, utjecaj na investicije, te učinke na efikasnost ostalog gospodarstva.

Na osnovi empirijskih istraživanja provedenih krajem 80-ih i početkom 90-ih godina i utemeljenih na ocjenama tzv. Barrovih regresijskih jednadžbi rasta za veliki broj zemalja, može se zaključiti da je brzi rast, između ostalog, povezan s visokom štednjom i investicijama u ljudski i fizički kapital, dobro obrazovanom radnom snagom, a zbog toga i s mogućnosti da se premosti tehnološki jaz prema zemljama u razvoju koje su što se toga tiče u prednosti. Stoga se stope rasta u zemljama u razvoju mogu djelomično objasniti mjerom u kojoj se uspijeva hvatati korak s razvijenijim industrijskim zemljama u prihvaćanju i primjeni modernih tehnologija.

Priljev izravnih stranih ulaganja može poticati gospodarski rast samo u onim zemljama primateljima koje su prešle određeni prag razvoja, koji je potreban da bi se nova tehnologija apsorbirala i uspješno upotrijebila.

Također, veća produktivnost izravnih stranih ulaganja vrijedi samo ako zemlja primatelj ima minimalnu razinu ljudskog kapitala.

Naime, izravna strana ulaganja imat će veći učinak na rast što je viša razina ljudskog kapitala u nekoj zemlji koja je potrebna da se tehnologija prihvati i u konačnici dovede

⁹ V. Bilas, S. Franc: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja (Zagreb), No.13/2006, str. 1-16, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/137201>

do porasta produktivnosti. Dakle, viša razina kapitala, uz dani iznos izravnih stranih ulaganja, rezultirat će višim stopama gospodarskog rasta.¹⁰

Uzimajući u obzir iznimnu važnost investicija za gospodarski rast i razvoj, vrlo je važno utvrditi uzrokuje li priljev izravnih stranih ulaganja povećanje ukupnih investicija u zemlji ili njihovo smanjivanje. Ako inozemna izravna ulaganja ulaze u sektore u kojima već postoji konkurencija domaćih poduzeća, moguća je konkurentna borba čije su posljedice smanjivanje zaliha i odgoda investicija te izlazak nekih tvrtki iz sektora.

To može smanjiti ukupne investicije u sektoru pa tako i u cjelokupnom gospodarstvu. Ako, međutim, izravna strana ulaganja ulaze u novi sektor, postoji velika mogućnost da se ukupne investicije povećaju.¹¹

Priljev izravnih stranih ulaganja u zemljama u razvoju često potiče ostale investicije, što povećava ukupne investicije i ukupnu mogućnost rasta i razvoja.

Zemlje u razvoju uglavnom nemaju dovoljno kapitala potrebnog za ostvarenje i poticanje vlastitog tehnološkog napretka. Iz tog razloga se trebaju osloniti na dotok novih tehnologija putem izravnih stranih ulaganja, što putem efekta priljeva može imati pozitivan utjecaj i na tehnološki razvoj domaćih tvrtki.

Naime, ulazak stranih ulagača dovodi do porasta konkurencije u zemlji domaćinu i prisiljava nedovoljno efikasne domaće tvrtke na uvođenje novih tehnologija i metoda koje će poboljšati njihovu efikasnost. Navedena situacija prisiljava domaće tvrtke na pojačana ulaganja u fizički ili ljudski kapital, te razmatranje i uvođenje novih sistema upravljanja koji imaju za cilj povećanje produktivnosti.

Transfer tehnologije se dodatno ubrzava zbog toga što domaća poduzeća, zahvaljujući stranim, otkrivaju nove tehnologije i postupke kojih do tada nisu bili ni svjesni ili njihovu primjenu nisu smatrali dovoljno profitabilnom. Također nove tehnologije mogu stimulirati i domaće dobavljače pa i kupce na uvođenje novih postupaka za sniženje troškova ili poboljšanje kvalitete proizvoda kako bi stekli bolju poziciju u borbi na tržištu.¹²

¹⁰ A. Babić, A. Putnik, T. Stučka: Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu s posebnim osvrtom na Hrvatsku, (2001), [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/-/teorija-i-stvarnost-inozemnih-izravnih-ulaganja-u-svijetu-i-u-tranzicijskim-zemljama-s-posebnim-osvrtom-na-hrvatsku>

¹¹ V. Bilas, S. Franc: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja (Zagreb), No.13/2006, str. 1-16, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcaak.srce.hr/137201>

Utjecaj izravnih stranih ulaganja na vanjsku trgovinu i zaposlenost ovisi o tome prevladava li komplementarnost ili supstitutivnost izravnih stranih ulaganja i izvoza, odnosno prevladava li supstitutivnost ili komplementarnost izravnih stranih ulaganja i uvoza. Ako prevladava komplementarnost inozemnih izravnih ulaganja i izvoza, tada će se zbog izravnih stranih ulaganja povećati i izvoz, što će povećati i domaću zaposlenost. Ovo je dakle, povoljna situacija za vanjskotrgovinsku bilancu i za zaposlenost.

Obrnuta je situacija kod supstitutivnosti izravnih stranih ulaganja i izvoza, pri čemu zaposlenost u izvoznom sektoru ustupa mjesto zaposlenosti u sektoru gospodarstva primatelju izravnih stranih ulaganja. Ako pak prevladava supstitutivnost izravnih stranih ulaganja i uvoza, također se može povećati zaposlenost jer poduzeće nastalo stranom investicijom može opskrbiti domaće tržište proizvodima koje su prije uvozili.

Utjecaji izravnih stranih ulaganja, odnosno ulaska multinacionalnih kompanija mogu dakle, biti višestruki.

Na zemljama primateljicama ostaje da procjene potencijalne koristi i troškove koje će njima ostvariti. Budući da tranzicijske zemlje nemaju dovoljno kapitala potrebnog za ostvarenje i poticanje vlastitog tehnološkog napretka, a time i gospodarskog rasta, u najvećem broju slučajeva oslonit će se na strane kompanije da im pomognu u toj namjeri.¹³

Izravna strana ulaganja mogu imati pozitivan učinak na gospodarski rast zemalja u razvoju omogućavajući im da premoste tehnološki jaz u odnosu na razvijene zemlje. Izravna strana ulaganja povećavaju akumulaciju kapitala u zemlji primateljici uvođenjem novih inputa i tehnologija, povećavaju razinu znanja i vještina u zemlji primateljici kroz edukaciju ljudskog kapitala te povećavaju konkurentnost domaćeg gospodarstva savladavajući pritom ulazna ograničenja i smanjenjem monopola postojećih poduzeća.¹⁴

¹² D. Vickov: Hrvatska kao lokacija za direktna strana ulaganja : barijere ulaganjima i mjere za njihovo uklanjanje : magistarski rad, (2009)

¹³ V. Bilas, S. Franc: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja (Zagreb), No.13/2006, str. 1-16, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/137201>

¹⁴ H. Bezić, P. Karanikić: Utjecaj inozemnih direktnih investicija i transfera tehnologije na gospodarski rast Republike Hrvatske

2.3. Strategije privlačenja izravnih stranih ulaganja

Privlačenje izravnih stranih ulaganja postao je prioritet mnogim zemljama, osobito onima u razvoju. Ograničenja ulasku inozemnim ulagačima postupno su smanjena, a kao posljedica toga i režimi inozemnih ulaganja postali su vrlo slični među ekonomijama.

Ovakav razvoj događaja povećao je važnost razvoja strategija za privlačenje izravnih stranih ulaganja.

Poticaji izravnim stranim ulaganjima podrazumijevaju pružanje mjerljivih koristi određenim kompanijama ili kategorijama kompanija od strane vlade potencijalne zemlje odredišta s ciljem poticanja određenog ponašanja. Uporaba mjera poticaja značajno se povećala od sredine 1990.-ih godina.¹⁵

Da bi zemlja uopće mogla razmišljati o privlačenju stranih investicija, odnosno da bi se mogla upustiti u natjecanje s konkurentima, potrebno je udovoljiti nekim kriterijima koji su osnovni preduvjeti privlačenja stranih investicija, kao što su :

- Politička stabilnost - dugoročno orijentirani kapital, odnosno ulaganje koje pozitivno može djelovati i na razvitak zemlje domaćina, nikad ne dolazi u nestabilna i politički turbulentna područja.
- Stabilnost nacionalne ekonomije – nestabilno gospodarstvo, socijalni nemiri, nestabilna nacionalna valuta, nekonzistentna monetarna i fiskalna politika, visoka inflacija i općenito promjenjivi i nestabilni uvjeti predviđanja, definitivno nisu okruženje koje će stimulatивно djelovati na strane investitore.
- Povoljno poslovno okruženje - bez povoljnog okruženja koje pruža uvjete za profitabilno poslovanje zasigurno nema stranih investicija. Za uspješan program promocije stranih investicija neophodno je osigurati nesmetano odvijanje aktivnosti poduzećima, bez pretjeranog i kompliciranog administriranja i nepotrebnih i suvišnih troškova.

¹⁵ M.Grgić: Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj,(2012)

- Infrastrukturna izgrađenost - otvoreno, liberalizirano tržište s izgrađenim tržišnim institucijama koje osiguravaju slobodnu tržišnu utakmicu; razvijena pravna infrastruktura s dobrim zakonom o poduzećima, stimulativnim zakonom o zapošljavanju, antikorupcijskim zakonima itd. Izgrađena prometna i telekomunikacijska infrastruktura, svakako su elementi koji bitno pospješuju vladine napore da privuku strane investicije. Jednaka je važnost educirane radne snage, mobilne i adaptivne nove tehnologije i nove tehnološke i organizacijske procese.
- Kredibilitet vladine politike – vjerodostojna vlada također je preduvjet za značajniji dolazak stranog kapitala. Ulagачi koji dolaze na dugi rok svakako žele biti sigurni da mogu vjerovati politici vlade i da s povjerenjem mogu očekivati njezine buduće poteze. Transparentnost i predvidivost vladine politike, odnosno predvidivost razvoja cjelokupnog društveno - političkog sustava od izuzetne su važnosti.

Pojednostavljeno rečeno, dva su osnovna uvjeta koja moraju biti ispunjena da bi zemlja postala atraktivna stranim ulagačima : stabilnost i profitabilnost. Ako zemlja svojom ukupnom politikom osigurava okruženje u kojem su stabilni uvjeti za nesmetano i profitabilno djelovanje izravna strana ulaganja dolaze gotovo automatizmom.

U posljednja dva desetljeća izravna strana ulaganja imaju sve veći utjecaj na razvitak zemalja u razvoju. Sukladno tome, može se zaključiti da je i natjecanje, odnosno borba za privlačenjem izravnih stranih ulaganja između tih zemalja sve jača i teža.

Pred vlade zemalja u razvoju postavlja se težak zadatak da se pored poboljšanja osnovnih ekonomskih uvjeta u zemlji, osmisle i dodatni poticaji kojima bi potakli strane ulagače na ulaganje upravo u njihovu zemlju.

Najšire prihvaćen koncept poslovanja i razmjene je princip nacionalnog tretmana i ravnopravnog odnosa stranih i domaćih ulagača.

Dodatni poticaji su ne samo važan stimulans u privlačenju izravnih stranih ulaganja, nego su istovremeno i sredstvo kojim vlade vrlo učinkovito mogu usmjeravati ta ulaganja u određene sektore, uže djelatnosti ili regije. Odabir poticaja ovisi prvenstveno o ciljevima koje uz razvitak nacionalnog gospodarstva vlada želi ostvariti na užem planu. Dodatni poticaji najčešće se sastoje od određenih fiskalnih davanja na određeno vrijeme.

U mnogim slučajevima vlade postavljaju različite uvjete i zahtjeve vezane za ostvarenje poticaja kako bi osigurale očekivane pozitivne učinke izravnih stranih ulaganja. Neki od tih zahtjeva mogu biti: postavljanje minimuma iznosa investicija, zahtjev za participacijom do maćeg sektora, zahtjevi vezani uz zapošljavanje, zahtjevi vezani uz transfer tehnologije.¹⁶

Mjere za poticanje izravnih stranih ulaganja dijele se na mjere za povećanje prinosa pojedinačnog izravnog ulaganja i mjere za smanjivanje troškova ili rizika pojedinačnog izravnog ulaganja.

Druga funkcionalna podjela razlikuje poticaje prema makroekonomskim politikama pomoću kojih se ostvaruje, a to su: fiskalni poticaji, financijski poticaji i ostali poticaji.

Fiskalnim poticajima se nastoji smanjiti porezno opterećenje investitora.

U fiskalne poticaje ubrajaju se poticajne porezne mjere kao što su smanjivanje poreza na dobit za FDI pothvate; odgode plaćanja poreza na dobit za određeno vrijeme; donošenje sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja; omogućavanje ubrzane amortizacije; omogućavanje poreznih odbitaka za investiranje i reinvestiranje u obliku izravnog stranog ulaganja; omogućavanje izuzeća od plaćanja uvoznih carina na kapitalnu opremu, strojeve i sirovine; omogućavanje izuzeća od plaćanja izvoznih carina, povrata uvoznih carina i mnoge druge mjere.

Svrha financijskih poticaja je pružiti izravnu financijsku pomoć.

U financijske poticaje spada odobravanje novčanih sredstava poduzećima za financiranje izravnih stranih ulaganja poput državnih pomoći i subvencija u iznosu dijela troškova ulaganja, subvencioniranih državnih zajmova, državnih garancija i garantiranih izvoznih kredita, zatim osiguranja protiv valutnog i nekomercijalnih rizika koje pruža država umjesto osiguravateljskih društava i slične potpore.

Svrha ostalih poticaja je povećati profitabilnost, odnosno smanjiti troškove investicija kroz nefinancijska sredstva. U njih se ubraja povećanje profitabilnosti ulaganja nefinancijskim načinima, to su primjerice, pružanje usluga u vezi s infrastrukturom pod povoljnijim

¹⁶ V. Bilas, S. Franc: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja (Zagreb), No.13/2006, str. 1-16, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/137201>

uvjetima, subvencioniranje ostalih usluga, posebni devizni režimi, koncesije pri vraćanju zarade i kapitala matičnom poduzeću i dr. ¹⁷

Prilikom kreiranja mjera poticaja inozemnim ulagačima valja voditi računa da se ispuni svrha njihova davanja, što najčešće podrazumijeva ostvarivanje dugoročnih koristi od poslovanja inozemne kompanije u zemlji odredišta, odnosno da koristi budu veće od troškova davanja poticaja.

Postoje različiti kriteriji određivanja korisnosti, odnosno štetnosti poticaja, a neki od njih uključuju:

- Neefektivnost - ako uporaba poticaja ne rezultira većim koristima za zemlju odredišta od proračunskih troškova.
- Neefikasnost - ako uporaba poticaja rezultira koristima većim od troškova, ali je vlada bila neuspješna u maksimiziranju tih koristi i minimiziranju troškova, drugim riječima, iste su koristi mogle biti ostvarene uz niže troškove.
- Oportunitetni trošak - ponuđeni poticaji mogu biti efektivni i efikasni, ali svejedno štetni ako su se ta sredstva mogla iskoristiti na drugi, profitabilniji način.
- Poticanje konkurencije - ako davanje poticaja uzrokuje reakciju i povećano davanje poticaja drugih zemalja konkurenata to može dovesti do prevelikog trošenja, i u konačnici, djelovati štetno na domaću ekonomiju. ¹⁸

Dosadašnja praksa pokazala je da u zemljama domaćinima izravnih stranih ulaganja postoji niz zahtjeva vezanih uz poslovanje i transfer tehnologije koje podružnice multinacionalnih kompanija moraju ispuniti. Među tim uvjetima često se postavlja zahtjev da inozemni ulagač nađe lokalnog partnera za zajedničko ulaganje.

Na taj se način s jedne strane želi ograničiti utjecaj stranca u domaćem gospodarstvu, a s druge strane se smatra da će se time olakšati pristup stranoj tehnologiji i omogućiti odljev zaštićenih tehničkih znanja i vještina u domaći sektor. ¹⁹

Cilj politika privlačenja izravnih stranih ulaganja određene zemlje pa tako i Republike Hrvatske svakako treba biti da omoguće poslovati profitabilno i bez nepotrebnih rizika. Najvažniji čimbenici koje investitori uzimaju u obzir prilikom određivanja lokacije

¹⁷ A.Babić, A.Pufnik, T.Stručka: Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu i u tranzicijskim zemljama s posebnim osvrtom na Hrvatsku

¹⁸ M.Grgić: Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj,(2012)

¹⁹ A.Babić, A.Pufnik, T.Stručka: Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu i u tranzicijskim zemljama s posebnim osvrtom na Hrvatsku

investiranja jesu: stabilno makroekonomsko okruženje, nediskriminirajuće regulatorno okruženje, uklanjanje administrativnih barijera za poslovanje te prisutnost relevantne infrastrukture i ljudskog kapitala.

Glavni cilj politike privlačenja izravnih stranih ulaganja je maksimiziranje dugoročnih koristi od priljeva izravnih stranih ulaganja. Tijekom kreiranja politike privlačenja izravnih stranih ulaganja svakako treba uzeti u obzir i posljedice ako se mjere pokažu neodgovarajućima.

Za Republiku Hrvatsku svrha poticanja investicija i investicijskog okruženja poticanje je gospodarskog rasta i ostvarenje gospodarske politike Republike Hrvatske, njezinog uključivanja u tokove međunarodne razmjene te jačanje konkurentnosti.

Cilj Republike Hrvatske treba biti izgradnja međunarodno konkurentnog, transparentnog i aktivnog sustava poticajnih mjera privlačenja inozemnih direktnih investicija kako bi se povećala privlačnost Republike Hrvatske inozemnim investitorima. Poticanje mjere prvenstveno se trebaju odnositi na poticanje razvojnih aktivnosti s ciljem stvaranja proizvoda i usluga visoke dodane vrijednosti u svrhu poticanja gospodarskog rasta i povećanja konkurentnosti.

Osim odgovarajućeg zakonodavnog okvira potrebne su i određene politike kojima bi se ostvarile koristi od priljeva izravnih stranih ulaganja u smislu tehnološkog napretka Republike Hrvatske s obzirom na to da upravo izravna strana ulaganja predstavljaju jedan od najučinkovitijih načina transfera suvremene tehnologije koji dovodi do gospodarskog rasta.²⁰

²⁰ H. Bezić, P. Karanikić: Utjecaj inozemnih direktnih investicija i transfera tehnologije na gospodarski rast Republike Hrvatske, (Rijeka), Vol. 8, No. 1/2014, str. 27-47, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/123565>

3. POREZNA POLITIKA

3.1. Zakonski okvir ulaganja

Porezna politika, kao i monetarna, trgovinska i ostale trebale bi biti u funkciji ostvarivanja razvojne strategije svake države. U većini zemalja razvojna je strategija koncipirana tako da se istodobno ostvaruje nekoliko ciljeva: rast bruto domaćeg proizvoda, zaposlenost, uravnotežena vanjskotrgovinska razmjena, stabilnost cijena te socio-ekonomska stabilnost.

U sferi vanjskotrgovinske razmjene porezna bi politika morala biti koncipirana tako da potiče izvozna orijentaciju cjelokupnog gospodarstva i bude jedan od čimbenika atraktivnosti zemlje za strana ulaganja, primarno ona usmjerena na izvozno usmjerene proizvodnje.

Pri tome je važno i ukupno porezno opterećenje koje se obično izražava udjelom poreznih prihoda u BDP-u, kao i struktura poreznih prihoda, budući da bi se po njoj trebalo prepoznavati u kojoj je mjeri porezna politika u funkciji ostvarivanja spomenutih ciljeva ekonomskog i općedruštvenog razvoja.²¹

Politika države prema stranim ulaganjima sastoji se od zakonskih odredbi i regulative kojima se utječe na ulazak stranih investitora i njihovo djelovanje u zemlji. Ove politike se mogu kretati od zabrane ulaska stranih investitora pa do politika povlaštenog tretmana za izravna strana ulaganja putem raznih beneficija.

Danas gotovo sve zemlje, a osobito one u razvoju, nastoje privući izravna strana ulaganja. Stoga su značajno liberalizirale propise koji određuju ulazak stranih investitora.²²

Strana ulaganja u Hrvatskoj su zaštićena odredbama Ustava Republike Hrvatske, a regulirana su Zakonom o trgovačkim društvima, Zakonom o poticanju ulaganja i drugim zakonskim propisima.

U Republici Hrvatskoj jednaki tretman, prava i obveze imaju domaći i strani ulagači. Ulagači za svoje projekte ulaganja mogu koristiti bespovratne novčane potpore te porezne olakšice.

Tako svim ulagačima koji ulažu u proizvodno-prerađivačke, razvojno-inovacijske, aktivnosti poslovne podrške i aktivnosti usluga visoke dodane vrijednosti,

Republika Hrvatska nudi potpore od kojih su za većinu poduzetnika najprivlačnije porezne olakšice. U praksi ovo znači plaćanje niže stope ili oslobođenje od plaćanja poreza na dobit.

²¹ D. Pavlović: Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini, (2008)

²² D. Vickov: Hrvatska kao lokacija za direktna strana ulaganja : barijere ulaganjima i mjere za njihovo uklanjanje : magistarski rad, (2009)

Ukupna potpora za ulaganje se izračunava kao postotak vrijednosti ulaganja, odnosno utvrđuje se na temelju prihvatljivih troškova ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu ili na temelju prihvatljivih troškova otvaranja novih radnih mjesta povezanih s ulaganjem (trošak plaća).

Maksimalni intenziteti potpore, utvrđeni kartom regionalnih potpora, iznose 25 %, 35% ili 45% od ukupnih troškova ulaganja, ovisno o tome da li projekt ulaganja realizira mali, srednji ili veliki poduzetnik (trgovačko društvo ili obrt koji je obveznik poreza na dobit). Minimalno razdoblje očuvanja ulaganja i otvorenih novih radnih mjesta povezanih s ulaganjem je 5 godina za velike poduzetnike, a 3 godine za male i srednje poduzetnike, ali ne može biti kraće od razdoblja korištenja potpora.²³

Prema Zakonu o trgovačkim društvima, u Hrvatskoj ne postoji razlika između domaćih i stranih ulaganja. Osim toga, inozemni ulagač ima pravo na dodatna jamstva te hrvatski Ustav daje jamstvo za slobodno iznošenje dobiti i uloženog kapitala.²⁴

Zakonom o deviznom poslovanju se uređuje:

1. poslovanje između rezidenata i nerezidenata u stranim sredstvima plaćanja i u kunama,
2. poslovanje između rezidenata u stranim sredstvima plaćanja,
3. jednostrani prijenosi imovine iz Republike Hrvatske i u Republiku Hrvatsku koji nemaju obilježja izvršenja posla između rezidenata i nerezidenata.

Odredbe Zakona o deviznom poslovanju koje se tiču izravnih ulaganja su sljedeće:

(1) Izravna ulaganja, u smislu ovoga Zakona, sva su ulaganja rezidenata u inozemstvu i nerezidenata u Republici Hrvatskoj koja ulagač obavi s namjerom uspostavljanja trajnih ekonomskih odnosa i ostvarivanja znatnog utjecaja na upravljanje pravnom osobom.

(2) Namjera uspostavljanja trajnih ekonomskih odnosa i ostvarivanja znatnog utjecaja na upravljanje pravnom osobom iskazana je u slučajevima:

1. osnivanja ili povećanja temeljnoga kapitala trgovačkog društva u potpunom vlasništvu ulagača, osnivanja podružnice ili stjecanja već postojećega trgovačkog društva u potpuno vlasništvo ulagača ili ulaganja radi obavljanja djelatnosti poduzetnika pojedinca,
2. ulaganja u novo ili već postojeće trgovačko društvo ako ulagač time stječe ukupno

²³ Zakon o poticanju ulaganja NN 102/15,25/18, [Internet], raspoloživo na : <https://www.zakon.hr/z/829/Zakon-o-poticanju-ulaganja>

²⁴ Agencija za promicanje izvoza i ulaganja; službena stranica: <http://www.apiu.hr/>

10% ili više udjela u temeljnom kapitalu trgovačkog društva, odnosno 10% ili više glasačkih prava nakon ispunjenja uvjeta iz stavka 1. ovoga članka,

3. kredita na rok od pet godina ili duže radi uspostavljanja trajnih ekonomskih odnosa, ako krediti imaju obilježja podređenog ili hibridnog potraživanja.

(3) Nakon uspostavljanja izravnog vlasničkog odnosa između rezidenata i nerezidenata u smislu stavka 1. i 2. ovoga članka, transakcijama izravnih ulaganja smatraju se također:

1. reinvestirana dobit, odnosno udio izravnog ulagača u dobiti trgovačkog društva koja se ne raspodjeljuje u obliku dividendi ili drugih oblika raspodjele dobiti,

2. dužničke transakcije između izravnog ulagača i trgovačkog društva u koje je već izvršeno izravno ulaganje. Ovo uključuje dužničke vrijednosne papire, komercijalne kredite, financijske kredite i ostale dužničko-vjerovničke odnose. Izravnim ulaganjem ne smatra se ulaganje financijskih institucija dužničkim transakcijama vezanima uz tekuće poslovanje, već se izravnim ulaganjem smatraju samo one transakcije motivirane trajnim interesom vezanim uz vlasnički odnos.

(4) Izravnim ulaganjem ne smatra se ulaganje investicijskog fonda, brokerskog društva, mirovinskog fonda, društva za osiguranje, banke i druge osobe kojoj je status institucionalnog ulagača odobrila Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga u skladu s posebnim zakonom niti ulaganje novčanih sredstava radi izdavanja depozitarnih zapisa.

(5) Iznimno se izravnim ulaganjem smatra ulaganje banke u drugu banku ili financijsku instituciju čija je glavna djelatnost pružanje financijskih usluga te ulaganje društva za osiguranje u drugo društvo za osiguranje ako ulaganja ispunjavaju uvjete iz stavka 2. ovoga članka.²⁵

²⁵ Zakon o deviznom poslovanju NN 96/03, 140/05, 132/06, 150/08, 92/09, 133/09, 153/09, 145/10, 76/13, Internet], raspoloživo na: <https://www.zakon.hr/z/77/Zakon-o-deviznom-poslovanju>

Osnovna načela tretmana stranih ulagača u Hrvatskoj su sljedeća:

1. Prema Zakonu o trgovačkim društvima domaća i strana poduzeća posluju pod jednakim uvjetima. Strani investitor može osnivati ili sudjelovati u osnivanju društva i može stjecati prava i/ili obaveze pod istim uvjetima kao i bilo koji domaći investitor. Strani investitor sa sjedištem, odnosno prebivalištem u zemlji koja nije članica WTO- a trebaju zadovoljavati uvjet uzajamnosti, odnosno reciprociteta. Nacionalni tretman se primjenjuje na sve oblike stranih ulaganja što znači da se strani investitori u svom poslovanju smatraju domaćim pravnim osobama te se sva prava i obveze primjenjuju jednako kao i na domaće investitore
2. Pravne osobe osnovane i registrirane u Hrvatskoj, smatraju se domaćim pravnim osobama, neovisno o tome je li u njih uložen domaći ili strani kapital te stoga imaju pravo stjecati vlasništvo nad nekretninama
3. Ustavom Republike Hrvatske zajamčeno je da ulagačka prava ne mogu naknadno biti ukinuta niti umanjena. Također je zagarantirana slobodna repatrijacija profita po ispunjenju obveza i podmirenju poreza i slobodna repatrijacija kapitala kod povlačenja ulaganja.
4. Prijenos dobiti u inozemstvo obavlja se bez ikakvih prepreka, nakon što se podmire sve zakonske obveze u Hrvatskoj, što je propisano Zakonom o deviznom poslovanju.²⁶

Novi Zakon o poticanju ulaganja usvojen u prosincu 2006. uređuje poticanje ulaganja domaćih i stranih pravnih ili fizičkih osoba, koje obavljaju gospodarsku djelatnost i sudjeluju u prometu roba i usluga, a u cilju poticanja gospodarskog rasta, razvitka i ostvarenja gospodarske politike Republike Hrvatske, njezinog uključivanja u tokove međunarodne razmjene i jačanja konkurentne sposobnosti hrvatskog gospodarstva.²⁷

Poticanje ulaganja u smislu ovog Zakona, predstavlja sustav potpora za ulaganje i potpora za pravodobno ostvarenje potrebnih ulagačkih aktivnosti. Određuje se način i rokovi ispunjenja svih potrebnih ulagačkih aktivnosti, a u svrhu uspješnog i vremenski određenog ostvarenja predmetnog ulaganja projekta na teritoriju Republike Hrvatske.

²⁶ D. Vickov: Hrvatska kao lokacija za direktna strana ulaganja : barijere ulaganjima i mjere za njihovo uklanjanje : magistarski rad, (2009)

²⁷ D. Pavlović: Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini, (2008)

Cilj, odnosno svrha poticanja ulaganja je poticanje gospodarskog rasta i ostvarenje gospodarske politike Republike Hrvatske, njezina uključivanja u tokove međunarodne razmjene i jačanje investicijske i konkurentske sposobnosti hrvatskog poduzetništva.

Potpore uređene ovim Zakonom odnose se na projekte ulaganja i jačanje konkurentske sposobnosti u:

- Proizvodno- prerađivačkim aktivnostima
- Razvojno-inovacijskim aktivnostima
- Aktivnostima poslovne podrške
- Aktivnostima usluga visoke dodane vrijednosti

Potpore uređene ovim Zakonom odnose se na projekte ulaganja kojima se osigurava ekološki sigurna gospodarska aktivnosti i ostvaruje jedan ili više od ovih ciljeva:

- Unos nove opreme i suvremenih tehnologija
- Uvođenje novih proizvodnih postupaka i novih proizvoda
- Veća zaposlenost i izobrazba zaposlenika
- Modernizacija i unaprjeđenje poslovanja
- Razvoj proizvodnji s višim stupnjem prerade
- Povećanje gospodarske aktivnosti u dijelovima Republike Hrvatske u kojima gospodarski rast i zaposlenost zaostaju za državnim prosjekom
- Razvoj nove ponude usluga
- Ušteda energije
- Jačanje informatičke djelatnosti
- Suradnja s financijskim institucijama izvan zemlje
- Prilagodba hrvatskog gospodarstva europskim standardima²⁸

²⁸ Zakon o poticanju ulaganja NN 102/15,25/18, [Internet], raspoloživo na : <https://www.zakon.hr/z/829/Zakon-o-poticanju-ulaganja>

Strani ulagač može osnovati bilo koji oblik pravne osobe predviđene Zakonom o trgovačkim društvima. Strane osobe, kao i domaće, mogu osnivati podružnice, društva s ograničenom odgovornošću, dionička društva, komanditna društva i javna trgovačka društva.

U pogledu tretmana stranih ulagača u zemlji Hrvatska je prihvatila međunarodne norme, tako da ova determinanta ne predstavlja barijeru ulaganjima u Hrvatsku.²⁹

3.2. Investicijska klima u Republici Hrvatskoj

Ekonomski, institucionalni, politički i društveno-kulturni okvir zemlje utječe na njeno poslovno okruženje. Osnovni cilj je stvaranje takvih politika koje bi poticajno djelovale na poslovne aktivnosti, odnosno stvaranje takvog okruženja u kojem bi se domaći i inozemni poduzetnici osjećali motiviranima za pokretanje novih poslovnih pokreta. S ciljem poticanja ulaganja i priljeva izravnih stranih ulaganja, zemlje bi trebale kontinuirano ulagati napore u poboljšanje cjelokupne poslovne klime, što uključuje poboljšanje politika i zakona vezanih uz poslovanje poduzeća i ulaganja, poboljšanje obrazovnog sustava kako bi se mogao razvijati ljudski kapital u zemlji, kao i smanjenje administrativnih zapreka te korupcije. Poduzetništvo, inovacije i povoljna ulagačka klima ne mogu se razvijati i napredovati bez odgovarajućeg gospodarskog, pravnog i financijskog okruženja. Poznato je da su otvorene, tržišne ekonomije povoljne za razvoj poduzetništva. Pritom je potrebno stvoriti takve politike i mjere koje neće u prevelikoj mjeri štiti poduzeća ili pojedine industrije te tako smanjiti njihovu motiviranost za napredak, rast i inoviranje i ograničiti ulazak inozemnim ulagačima. Važnost, uloga i pomoć vlade u razvijanju povoljne poslovne klime u zemlji očituje se u obliku:

- Jačanja i poticanja ulaganja u obrazovanje
- Poticanja izvrsnosti
- Jačanja veza i mreža kontakata s međunarodnim organizacijama i poduzećima
- Izgradnje povjerenja u tržišta kapitala
- Pojednostavnjena procedura i zahtjeva pri obavljanju poslovanja
- Poticanja privatno-javnih partnerstva
- Promicanja stvaranja i rasta poduzeća temeljenih na znanju i uključivanja u ekonomiju znanja

²⁹ D. Vickov: Hrvatska kao lokacija za direktna strana ulaganja : barijere ulaganjima i mjere za njihovo uklanjanje : magistarski rad, (2009)

- Stvaranja tehnološke infrastrukture koja će podupirati malo i srednje stvaralaštvo temeljeno na znanju i novoj informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji
- E-vlade i poticanja upotrebe informacijske infrastrukture
- Promicanja javnog pouzdanja u znanost te svijesti o značenju investicija

Poslovnu klimu određuje i poslovna praksa u zemlji primateljici.

Moral, etika i etički kodeks poduzeća odražavaju način poslovanja, ophođenje s poslovnim partnerima i ostalim zainteresiranim stranama. Vizija, misija, vrijednosti i načela koja se promiču unutar poduzeća utječu na način izrade poslovnih planova i strategija, investicijskih projekata i ostalih aktivnosti. U svrhu očuvanja i poštivanja temeljnih moralnih vrijednosti i etičkog ponašanja brojna poduzeća uvode formalni program poslovne etike u kojem se definiraju pravila i kodeksi ponašanja.³⁰

Strani ulagači često ističu važnost porezne politike zemlje domaćina prilikom donošenja odluke o provođenju izravnih stranih investicija. Pri tom je osobito važna predvidivost i stabilnost poreznog sustava te njegova složenost. Česte izmjene poreznog sustava stvaraju nesigurnost kod ulagača dok njegova složenost utječe na vrijeme i trošak potreban za proces izvršenja poreznih obveza.

Hrvatska ima stabilan porezni sustav kreiran po uzoru na mnoge europske zemlje. Složenost poreznog sustava u Republici Hrvatskoj mjereno brojem plaćanja i vremenom potrošenim na porezne obveze ne odskaje od prosjeka drugih tranzicijskih zemalja.

U hrvatskom poreznom sustavu postoji niz mjera kojima je cilj poticanje ulaganja, a poticaji su određeni različitim zakonima. Već se duži niz godina, od osamostaljenja države, modificira na način kojim postaje modernim poreznim sustavom koji pogoduje razvoju zemlje kao konkurentne lokacije za izravna strana ulaganja. Porezni tretman za rezidente i ne rezidente je izjednačen, a pri oporezivanju ne rezidenata uvažavaju se i sklopljeni ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koje je Hrvatska potpisala s 43 zemlje.³¹

³⁰M.Grgić: Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj,(2012)

³¹ Investicijska klima u RH, [Internet], <https://www.mingo.hr/page/investicijska-klima>

Hrvatska ima porezni sustav sličan većini europskih zemalja. Stope najznačajnijih poreza su:

Tablica 1: Najznačajniji porezi u Republici Hrvatskoj

Porez na dobit	20%
Porez na dohodak	12 – 40%
Prirez	0 – 18%
Porez na dodanu vrijednost (osim izuzeća od 0% na određene kategorije proizvoda i 10% na turizam)	25%
Porez na promet nekretnina	5%

Izvor: <https://www.porezna-uprava.hr>

Jedna od najvažnijih motiva za ulaganje multinacionalnih kompanija jest zauzimanje novih tržišta. Iz tog razloga je veličina tržišta i njegov dinamički razvoj vrlo važna determinanta za izravna strana ulaganja motivirana potragom za tržištem.

Ova determinanta je definirana sljedećim indikatorima:

- Indikator apsolutne veličine tržišta - BDP zemlje domaćina
- Indikator kupovne moći - BDP po stanovniku
- Dinamika razvoja tržišta - stopa rasta BDP-a

Implikacija koja iz toga proizlazi jest da zemlje s većim tržištem, bržim ekonomskim rastom i višim stupnjem ekonomskog razvoja pružaju bolje mogućnosti za multinacionalne kompanije da iskoriste svoje vlasničke prednosti. Stoga će i zemlje s većim tržištem i višom stopom njegova rasta biti privlačnije kompanijama za lociranje svojih pogona.

Gledajući u apsolutnom iznosu Hrvatska ima relativno malo tržište i stoga nije osobito privlačna multinacionalnim kompanijama za formiranje pogona za lokalno tržište.³²

Vlada Republike Hrvatske, svjesna važnosti privlačenja izravnih stranih investicija za gospodarski napredak zemlje, aktivno provodi politiku povećanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva sa snažnim naglaskom upravo na poboljšanju investicijske klime. Investicije u javnom i privatnom sektoru, uz iscrpnije korištenje novca iz EU fondova ključ su za oporavak hrvatskoga gospodarstva. Pokretanjem novog investicijskog ciklusa, Vlada RH očekuje

³² D. Vickov: Hrvatska kao lokacija za direktna strana ulaganja : barijere ulaganjima i mjere za njihovo uklanjanje : magistarski rad, (2009)

preokret negativnih trendova, djeluje na stvaranju pozitivne ulagačke klime, poboljšanju likvidnosti u gospodarstvu, jačanju konkurentnosti i povratku poslovnog optimizma.

U ostvarenju ambicioznog plana javnih ulaganja i poticanja privatnih investicija, radne skupine za investicije i EU fondove na dnevnoj osnovi identificiraju probleme i otklanjaju prepreke pri realizaciji investicija. Novim zakonskim rješenjima Vlada nastoji poticati ulaganja, poboljšati investicijsku klimu, olakšati restrukturiranje gospodarstva, zadržati i otvoriti što više radnih mjesta. Donošenjem Zakona o poticanju investicija i unaprjeđenju investicijskog okruženja, znatno su povećani poticaji za investicijske projekte a čime je i Hrvatska povećala svoju konkurentnu prednost u privlačenju novih investicija.

Osim već spomenutih aktivnosti Vlade RH da Hrvatska postane nezaobilazna lokacija za investitore, donosi se Zakon o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske i Strategije poticanja investicija kojima će se znatno unaprijediti investicijska klima. U razmatranju lokacijskih determinanti privlačenja investicija, uz suvremen i vjerodostojan pravni okvir te povoljnu investicijsku klimu, presudno značenje zauzima politika privlačenja (stranih) investitora i općenito promicanja investicija. Strani investitori se, među ostalim, privlače različitim pogodnostima i olakšicama.

Sustavnim kombiniranjem različitih pogodnosti i olakšica može se ostvariti konkurentna prednost nad ostalim zemljama koje se natječu u privlačenju izravnih stranih investicija.

Osim na polju prilagodbe zakonodavstva standardima Europske Unije, u Hrvatskoj se provodi snažna informatizacija pravosuđa s ciljem povećanja efikasnosti i pojednostavljenja postupka otvaranja poduzeća. U skladu s time pokrenut je HITRO.HR servis za ubranu komunikaciju poduzetnika i građana s tijelima državne uprave, kojim se u značajnoj mjeri ubrzava obavljanje administrativnih procedura pri pokretanju tvrtke. U Hrvatskoj je osnovana Agencija za promicanje izvoza i ulaganja 2003. godine, koja je u prvih 6. mjeseci 2006. godine pomogla pri pokretanju devet investicijskih projekata čija ukupna vrijednost nadmašuje 260 milijuna eura. Njezina glavna zadaća je izgradnja pozitivne slike Hrvatske kao potencijalnog ulagačkog odredišta u zemlji i inozemstvu, predstavljanje raznih mogućnosti za ulaganja, pružanje usluga potencijalnim investitorima pri realizaciji ulagačkih projekata i sl.³³

³³ Investicijska klima u RH, [Internet], <https://www.mingo.hr/page/investicijska-klima>

Također, u cilju poticanja ulaganja, kao i zapošljavanja, uvođenja novih tehnologija i opreme, modernizacije i industrijskog povezivanja, donesen je Zakon o slobodnim zonama u kojima se gospodarske aktivnosti obavljaju uz posebne uvjete. Zastupljene djelatnosti u slobodnim zonama mogu biti proizvodnja, skladištenje i oplemenjivanje robe, lučke djelatnosti, trgovina na veliko i posredovanje u trgovini, bankarske i druge financijske usluge te poslovi osiguranja i reosiguranja.

U posebne uvjete poslovanja unutar slobodnih zona spada u prvom redu činjenica da korisnici u zoni plaćaju 50% propisane stope poreza na dobit te da su oslobođeni plaćanja poreza na dobit prvih pet godina poslovanja u zoni ako su u gradnju objekta u zoni uložili iznos veći od milijun kuna, ali najviše do visine uloženi sredstava. U Hrvatskoj je ukupno 15 slobodnih zona.³⁴

3.3. Prepreke za izravna strana ulaganja

Hrvatska zadovoljava neke osnovne uvjete za izravna strana ulaganja kao što su ekonomske, političke i društvene stabilnosti, nediskriminirajućeg tretmana stranih ulagača, otvorenosti tržišta te razvijene infrastrukture.

Međutim, u Hrvatskoj su prisutne i barijere za inozemna izravna ulaganja i poslovanje koje značajno utječu na investicijsku klimu te sliku Hrvatske kao destinacije za inozemna ulaganja.³⁵

³⁴ V. Bilas, S. Franc: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja (Zagreb), No.13/2006, str. 1-16, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/137201>

³⁵ D. Vickov: Hrvatska kao lokacija za direktna strana ulaganja : barijere ulaganjima i mjere za njihovo uklanjanje : magistarski rad, (2009)

Hrvatska ima najveće nedostatke u području birokracije, korupcije i poreznog sustava.

Kao najvažniji faktori koji predstavljaju zapreku priljevu svih inozemnih investicija mogu se i zdvojiti:

- Neučinkovit pravosudni sustav
- Neučinkovita državna administracija
- Nedovoljna zaštita vlasničkih prava
- Raširenost korupcije
- Dugotrajnost sudskih postupaka
- Neadekvatna organizacija sudova³⁶

Makroekonomska stabilnost je polazna determinanta u privlačenju stranih investicija.

Nestabilno gospodarstvo, visoka inflacija, nestabilna valuta, fiskalni deficiti, visina javnog duga, politička nestabilnost, sve su to faktori koji destabiliziraju ekonomiju i odvlače investitore.

Veličina domaćeg tržišta i brzina rasta određene ekonomije imaju značajno pozitivne učinke na visinu priljeva izravnih stranih ulaganja.

Hrvatska ima relativno malo tržište i stoga nije pogodna multinacionalnim kompanijama za formiranje pogona za lokalno tržište. Dobar dio multinacionalnih kompanija hrvatsko tržište opskrbljuje iz pogona smještenih u većim tranzicijskim zemljama. Hrvatsko je tržište premalo i trenutno opterećeno trgovinskim barijerama koje predstavljaju značajnu smetnju većem broju ulaganja.

Strani ulagači ističu važnost dostupnosti kvalitetne infrastrukture, osobito električne energije, vodovodne mreže, transportne mreže i telekomunikacija.

U Hrvatskoj se pod razvoj infrastrukture smatraju autoceste, te su jedan od mnogih dijelova infrastrukture. Potrebna su ulaganja u zračni prijevoz robe, investicije u željeznice još nisu postigla zadovoljavajuću razinu nužnu za normalno funkcioniranje ekonomskih subjekata, iznimno je loša lučka infrastruktura, dok je zadovoljavajuće ocijenjena cestovna infrastruktura i opskrba električnom energijom.

³⁶ D. Vickov: Hrvatska kao lokacija za direktna strana ulaganja : barijere ulaganjima i mjere za njihovo uklanjanje : magistarski rad, (2009)

Stabilnost poreznog sustava, porezne politike, kamatnih stopa, predvidivost porezne politike stvara sigurnost kod stranih ulagača, dok se niskim poreznim opterećenjem država može služiti kao politikom privlačenja izravnih stranih ulaganja.

Visine poreznih stopa u Hrvatskoj konkurentne su onima u usporedivim tranzicijskim zemljama, izuzev poreza na dodanu vrijednost koji je s 25% jedan od najviših u Europi. Konkurentnost je nužan uvjet kako bi se privukla izravna strana ulaganja, a jedan od najvažnijih uvjeta je stvaranje povoljnog okruženja, zdrave okoline koja će odisati optimizmom i sigurnošću za investitore, koja će biti temelj za rast produktivnosti, zaposlenost i kvalitetu života.

Hrvatska je za razliku od ostalih tranzicijskih zemalja najvišu stopu razvoja ostvarila u području infrastrukture, osnovnog obrazovanja i zdravstva, dok su manje razvijena područja poput tehnološkog razvoja, makroekonomske stabilnosti, te visokog obrazovanja. Područja nad kojima visi upitnik, koja najviše zabrinjavaju su efikasnost tržišta rada i robe, te veličina tržišta.³⁷

³⁷ A. Marković: Sektorska analiza investicija i mjere politike poticanja u Republici Hrvatskoj (Pula), diplomski rad, [Internet], raspoloživo na: <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A328/datastream/PDF/view>

4 . ANALIZA UTJECAJA POREZNE POLITIKE NA IZRAVNA STRANA ULAGANJA

4.1. Porezni poticaji i izravna strana ulaganja u RH

Najčešće korišteni poticaji za privlačenje izravnih stranih ulaganja su iz područja porezne politike. Među najviše korištene porezne poticaje spadaju olakšice kod plaćanja izravnih korporacijskih poreza, primjerice smanjenje stope poreza na dobit, oslobađanje od poreza u prvim godinama poslovanja ili olakšice za poslovanje u slobodnim zonama.

Druga grupa poticaja odnosi se na ulaganja u dugotrajnu imovinu, a uključuje ubranu stopu amortizacije, ili oslobađanje od plaćanja poreza na reinvestiranu dobit.

Treća grupa poticaja primjenjuje se na prekogranično poslovanje, a odnosi se na smanjenje uvoznih carina i poreznih davanja u vanjskoj trgovini.³⁸

Osim poreznih olakšica, koje ili smanjuju troškove proizvodnje ili od početka povećavaju izgled za dugoročni profit, bitne su odrednice za privlačenje izravnih stranih ulaganja i dobra temeljna infrastruktura, povezanost gospodarstva s drugim zemljama, politička stabilnost, i zakonodavstvo zemlje te stabilnost poreznog sustava.

Problematika poreznih poticaja sastoji se u ocjeni do koje mjere oni pridonose privlačenju investicija, koliki su troškovi distorzije na tržištu rada, odnosno u strukturi industrija zbog mijenjanja ponašanja investitora ili privlačenja samo određenih ulagača zbog specifičnosti poticajnih mjera. Osnovno pitanje koje se postavlja kreatorima poticajnih mjera za ulaganja općenito ili u specifičnom slučaju za izravna strana ulaganja jest je li korist od dodatnih izravnih stranih ulaganja induciranih poticajnim mjerama veća od troškova poduzetih mjera.³⁹

Visina poreznih poticaja iz Zakona o poticanju ulaganja ovisi o visini investicije, veličini gospodarskog subjekta, te broju novih radnih mjesta koja se otvaraju kao rezultat investicije. Ostvariti se mogu umanjenja stope poreza na dobit u iznosu od 50%, 75% i 100%.

³⁸ D. Pletikosa: Utjecaj porezne politike na privlačenje inozemnih izravnih ulaganja u ugostiteljstvo, (Zagreb), Vol. 13, No. 1/2015, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/141100>

³⁹ A. Babić, A. Putnik, T. Stučka: Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu s posebnim osvrtom na Hrvatsku, (2001), [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/-/teorija-i-stvarnost-inozemnih-izravnih-ulaganja-u-svijetu-i-u-tranzicijskim-zemljama-s-posebnim-osvrtom-na-hrvatsku>

Visinom investicije od 50.000 € do 150.000 €, uz uvjet otvaranja najmanje 3 radna mjesta može se ostvariti smanjenje stope poreza na dobit u visini za 50% u najdužem razdoblju od 5 godina. Potrebno najkraće vrijeme očuvanja investicije i broja radnih mjesta iznosi 3 godine. Ovu razinu poticaja mogu ostvariti samo mikro poduzetnici. Visinom investicije od 150.000 € do 1.000.000 €, uz uvjet otvaranja najmanje 5 radnih mjesta može se ostvariti smanjenje stope poreza na dobit u visini za 50% u najdužem razdoblju od 10 godina. Potrebno najkraće vrijeme očuvanja investicije i broja radnih mjesta iznosi 3 godine za mikro, male i srednje poduzetnike, te 5 godina za velike poduzetnike.

Visinom investicije od 1.000.000 € do 3.000.000 €, uz uvjet otvaranja najmanje 10 radnih mjesta može se ostvariti smanjenje stope poreza na dobit u visini za 75% u najdužem razdoblju od 10 godina. Potrebno najkraće vrijeme očuvanja investicije i broja radnih mjesta iznosi 3 godine za mikro, male i srednje poduzetnike, te 5 godina za velike poduzetnike.

Visinom investicije preko 3.000.000 €, uz uvjet otvaranja najmanje 15 radnih mjesta može se ostvariti smanjenje stope poreza na dobit u visini za 100% u najdužem razdoblju od 10 godina. Potrebno najkraće vrijeme očuvanja investicije i broja radnih mjesta iznosi 3 godine za mikro, male i srednje poduzetnike, te 5 godina za velike poduzetnike.

Kroz ovaj poticaj bitno je naglasiti da razdoblje očuvanja investicije i radnih mjesta ne može biti kraće od razdoblja korištenja poreznih poticaja.⁴⁰

4.2. Analiza izravnih stranih ulaganja u Republici Hrvatskoj

Analiza izravnih stranih ulaganja u Republici Hrvatskoj sustavno se vodi od 1993. godine. Tijekom ratnih godina priljev inozemnog kapitala, u obliku izravnih stranih ulaganja, bio je neznatan. Znatnija inozemna investicijska aktivnost prisutna je od 1996. godine. Svjesna važnosti što ga izravna strana ulaganja mogu imati na zemlju primateljicu, i kao čimbenik ubrzanog ekonomskog razvoja, Hrvatska je deklarativno promovirala politiku privlačenja inozemnog kapitala.

⁴⁰Zakon o poticanju ulaganja NN 102/15,25/18, [Internet], raspoloživo na : <https://www.zakon.hr/z/829/Zakon-o-poticanju-ulaganja>

Hrvatskim je Ustavom propisano da se prava inozemnih ulagača neće umanjivati zakonima ili drugim pravnim aktima te je zajamčeno slobodno iznošenje kapitala iz Hrvatske po prestanku ulaganja.⁴¹

Prva izravna strana ulaganja u tranzicijske zemlje zabilježena su već krajem 80-ih. dok su u Hrvatskoj zabilježena mnogo kasnije, uslijed rata i nesigurnosti. U pred-tranzicijskom periodu, međunarodni ekonomski odnosi bili su isključivo pod državnom kontrolom. Ovakvo makroekonomsko okruženje rezultiralo je dominirajućom ulogom službenog (državnog) financiranja, a strani zajmovi su se preferirali nad zajedničkim ulaganjima. Privatne inozemne investicije, bile su više iznimka, nego pravilo. Situacija se počela mijenjati početkom 1990-ih, kada se hrvatsko gospodarstvo otvorilo međunarodnim tokovima i kada je započeo proces tranzicije u modernu tržišnu ekonomiju. U to vrijeme, strane investicije su se počele smatrati i više nego dobrodošlima te se na njih gledalo kao na sredstva kojima se može dovršiti proces privatizacije i ubrzati ekonomski rast zemlje.

Inicijalno otvaranje stranim tokovima kapitala nije rezultiralo značajnijim interesom stranih ulagača. To se djelomično može objasniti privilegiranim pristupom određenih zemalja Srednje Europe (Mađarska, Poljska, Češka i Slovačka) na međunarodna financijska tržišta.

U te je zemlje priljev stranih investicija bio najveći, apsorbirale su oko 90% izravnih stranih ulaganja izvršenih u cijeloj Istočnoj Europi. Među zemljama Jugoistočne Europe, uključujući Rumunjsku i Bugarsku, Hrvatska se ističe kao zemlja s relativno najvećim iznosom izravnih stranih ulaganja.

Unatoč relativno visokoj razini ulaganja u Hrvatsku, izostao je uobičajeni pozitivni efekt na domaće gospodarstvo, odnosno na rast zaposlenosti, proizvodnje i izvoza prvenstveno uslijed nepovoljne strukture ulaganja.⁴²

Hrvatska je postala zanimljiva inozemnim ulagačima tek potkraj prošlog stoljeća kada su počeli pritjecati veći iznosi izravnih stranih ulaganja. Priljevi izravnih stranih ulaganja primarno su bili potaknuti velikim valom privatizacije državnih kompanija te manjim dijelom

⁴¹ D. Pavlović: Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini, (2008)

⁴² V. Bilas, S. Franc: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja (Zagreb), No.13/2006, str. 1-16, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/137201>

greenfield ulaganjima. Važno je napomenuti da u samim početcima tranzicije Hrvatska, ali i ostale tranzicijske zemlje nisu bile privlačne ulagačima kao potencijalne zemlje odredišta, većim dijelom jer je riječ o malim nacionalnim i regionalnim tržištima sa slabo izgrađenom infrastrukturom i tada nepredvidivom perspektivom za ulazak u Europsku uniju. No, s godinama se situacija u Hrvatskoj počela mijenjati. Nacionalna vlada je početkom novog stoljeća, gotovo 10 godina nakon osamostaljenja, kao cilj postavila stvaranje dinamične ekonomije s ubrzanim procesom privatizacije i liberalizacije investicijskog režima.⁴³

U namjeri privlačenja inozemnih izravnih ulaganja Hrvatska je prilagodila svoj zakonski okvir u skladu sa zahtjevima Europske unije.

Poticajne mjere u Hrvatskoj pretežito čine fiskalni poticaji i uređene su Zakonom o poticanju ulaganja. Potiču se ulaganja u gospodarske djelatnosti ako se time osigurava ekološki sigurna djelatnost, unos nove opreme i suvremenih tehnologija, uvođenje novih proizvodnih postupaka i novih proizvoda, veća zaposlenost i izobrazba zaposlenika i slično.⁴⁴

Tablica 2: Priljevi i odljevi inozemnih izravnih ulaganja u Republici Hrvatskoj

GODINA	Priljev FDI (mil.USD)	Odljev FDI (mil.USD)
2010	1155	68
2011	1699	142
2012	1510	-86
2013	958	-168
2014	2877	1962
2015	267	8
2016	1756	-337
2017	2104	644

Izvor: <http://unctadstat.unctad.org>

Gledajući razdoblje od 2010. do 2017. godine najveći priljev izravnih stranih ulaganja je ostvaren u 2014. godini, dok je najmanji priljev ostvaren u 2015. godini.

⁴³ M.Grgić: Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj,(2012)

⁴⁴ V. Bilas, S. Franc: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja (Zagreb), No.13/2006, str. 1-16, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcaak.srce.hr/137201>

Tablica 3: Izravna ulaganja u Republici Hrvatskoj - imovina

Godina	Vlasnička ulaganja			Zadržana dobit	Dužnički instrumenti			Ukupno
	u poduzeće i izravnog ulaganja	U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje)	Između horizontalno povezanih poduzeća		U poduzeće izravnog ulaganja	U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje)	Između horizontalno povezanih poduzeća	
2010	-280,8	0,0	119,8	7,3	386,0	13,1	0,0	245,4
2011	-129,2	0,0	74,3	-7,4	-15,1	-19,9	0,0	-97,3
2012	105,6	0,0	0,5	-70,8	-115,5	-6,5	0,0	-86,7
2013	56,0	0,0	6,4	-163,5	-40,3	30,5	0,0	-110,8
2014	1564,5	0,0	-0,4	-212,0	157,3	33,2	65,3	1608,0
2015	379,0	0,0	2,4	-262,8	76,4	-31,4	-207,0	-43,4
2016	116,0	0,0	-192,7	-90,2	22,1	50,6	-82,4	-176,6
2017	339,9	0,0	-0,7	111,7	58,9	-14,3	76,6	572,0
1.tr. 2018	62,5	0,0	0,0	15,6	-24,9	57,0	12,9	123,2
Ukupno	2213,5	0,0	9,6	-672,1	504,9	112,3	-134,6	2033,8

Izvor: www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja

U Republici Hrvatskoj od 2010. godine do 2017. godine najveći iznos izravnih stranih ulaganja ostvaren je u 2014. godini (1 608,0 milijuna eura).

Nakon negativnog trenda u 2015. i 2016. godini zabilježen je rast u 2017. godini.

Tablica 4: Inozemna izravna ulaganja u Republici Hrvatskoj po zemljama

GODINA	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	1.tr. 2018	Ukupno
Nizozemska	-584,7	-28,7	-35,1	38,9	1456,9	65,6	-285,4	66,3	1,6	695,4
Bosna i Hercegovina	57,7	36,8	63,7	27,1	51,80	276,5	64,4	37	77,2	692,2
Slovenija	158,4	-11,9	-66,3	85,9	354,4	150,5	-10,1	162,8	20,7	844,4
Srbija	7,2	18,8	171,9	-12,2	32,7	52,1	9,1	26,7	10,6	316,9
Crna Gora	3,6	13,5	4,2	5,7	4,9	8	9,7	156,7	1,5	207,8
Poljska	39,4	0,3	-5,9	-34,4	10	2,6	22,1	19,1	8,2	61,4
Liberija	23,8	5,8	-32,1	1	48,2	-67,7	-16,3	7,5	37,7	7,9
Makedonija	4,7	3,8	-4,8	-2,4	8	-1,2	1,2	13,1	-0,6	21,8
Rusija	2,4	35,2	-0,7	4,5	-0,6	6,8	0,7	-3,2	-2,6	42,5
Malta	4,1	2,1	-29,7	13,9	7,3	37,5	22,4	1,2	0	58,8

Izvor: www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja

Tablica 5: Inozemna izravna ulaganja u Republici Hrvatskoj po djelatnostima

GODINA	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	UKUPNO
Djelatnost									
Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	-612,5	3,6	111,6	56	82,2	4,1	62,4	215	-66,8
Financijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i mirovinskih fondova	9,4	85,6	51	-92,6	323,2	581,4	-22,6	208,4	1163,4
Upravljačke djelatnosti; savjetovanja u vezi s upravljanjem	175,8	52,5	-1,5	-2,9	3,6	1258,8	-116,4	-13,8	1350,5
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	362,3	98,7	-156,7	-34,8	53,8	-195,7	-188,7	19,1	-101,1
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	13	14,3	1,6	182,2	11,5	76,3	46,1	10,5	357,6
Vodeni prijevoz	24,7	3,1	-67	3,3	-106,4	-20,9	7	51,1	-68,1
Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	-4,5	-77,9	45,4	21,8	26,2	13,5	-12	10,3	81,1
Smještaj	10,2	-5,2	-0,2	0,6	3,9	24,5	62,4	16,1	111,8
Poslovanje nekretninama	1,2	3	4,9	4,7	1,3	0,4	7,3	9,4	62,9
Proizvodnja pića	-2,5	4,6	3,5	2,6	2,6	9,9	14,5	9,8	48,2

Izvor: www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja

5. ZAKLJUČAK

Globalizacija svjetske ekonomije rezultirala je porastom značaja izravnih stranih ulaganja. Tranzicijske zemlje postale su sve otvorenije međunarodnim operacijama, liberalizirale su svoje režime i postale sve otvorenije na međunarodnome tržištu.

Značaj izravnih stranih ulaganja za zemlju je u tome što strana ulaganja sa sobom nose suvremenu tehnologiju, znanje, upravljačke vještine, kapital te postizanje drugih pozitivnih učinaka koje zemlja domaćin ne bi ostvarila u zatvorenom gospodarstvu.

Izravna strana ulaganja uglavnom imaju pozitivne učinke i cilj zemalja je privući što više izravnih stranih ulaganja zbog čega postoje razni poticaji za njihovo privlačenje.

Jedni od poticaja za privlačenje stranih izravnih ulaganja su porezni poticaji. Strani ulagači skloniji su ulagati u zemlje s nižim poreznim opterećenjem, no to nije jedini čimbenik koji utječe na strane ulagače. Stope PDV-a nemaju značajniji utjecaj na privlačnost neke zemlje.

Korporativni porezi, porezno opterećenje poduzetnika, administrativne zapreke, visok stupanj korupcije, i prečeste izmjene propisa imaju značajniji utjecaj na priljev izravnih stranih ulaganja.

Hrvatska je u pogledu poreza relativno konkurentna zemlja, ali prepreke priljevu izravnih stranih ulaganja su upravo administrativne zapreke, korupcija, prečeste izmjene propisa i slično.

Zbog mnogih pozitivnih učinaka izravnih stranih ulaganja cilj svake zemlje je da dodatno potiču njihove priljeve što se može ostvariti kroz razne porezne i druge poticaje.

6. LITERATURA

1. Agencija za promicanje izvoza i ulaganja; službena stranica: <http://www.apiu.hr/>
2. A. Babić, A. Putnik, T. Stučka: Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu s posebnim osvrtom na Hrvatsku, (2001), [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/-/teorija-i-stvarnost-inozemnih-izravnih-ulaganja-u-svijetu-i-u-tranzicijskim-zemljama-s-posebnim-osvrtom-na-hrvatsku>
3. A. Marković: Sektorska analiza investicija i mjere politike poticanja u Republici Hrvatskoj (Pula), diplomski rad, [Internet], raspoloživo na: <https://repositorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A328/datastream/PDF/view>
4. D. Pavlović: Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini, (2008)
5. D. Pletikosa: Utjecaj porezne politike na privlačenje inozemnih izravnih ulaganja u ugostiteljstvo, (Zagreb), Vol. 13, No. 1/2015, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/141100>
6. D. Vickov: Hrvatska kao lokacija za direktna strana ulaganja : barijere ulaganjima i mjere za njihovo uklanjanje : magistarski rad, (2009)
7. H. Bezić, P. Karanikić: Utjecaj inozemnih direktnih investicija i transfera tehnologije na gospodarski rast Republike Hrvatske, (Rijeka), Vol. 8, No. 1/2014, str. 27-47, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/123565>
8. HNB, <http://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja>
9. Investicijska klima u RH, [Internet], <https://www.mingo.hr/page/investicijska-klima>
10. J. Perić: Europska unija i izravna strana ulaganja: trendovi, odnosi, učinci, (1999)
11. M.Grgić: Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj,(2012)
12. Porezna uprava, [Internet], raspoloživo na :

https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx

13. UNCTAD, General profile: Croatia, [Internet], raspoloživo na:

<http://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/GeneralProfile/en-GB/191/index.html>

14. V. Bilas, S. Franc: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja (Zagreb), No.13/2006, str. 1-16, [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/137201>

15. Zakon o deviznom poslovanju NN 96/03, 140/05, 132/06, 150/08, 92/09, 133/09, 153/09, 145/10, 76/13, [Internet], raspoloživo na: <https://www.zakon.hr/z/77/Zakon-o-deviznom-poslovanju>

16. Zakon o poticanju ulaganja NN 102/15,25/18, [Internet], raspoloživo na : <https://www.zakon.hr/z/829/Zakon-o-poticanju-ulaganja>

17. Ž. Strunje, M. Paliaga: Uloga urbanog marketinga u funkciji privlačenja direktnih stranih investicija u hrvatske gradove (Pula), No.1/2011 str. 41-58 [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/69699>

SAŽETAK

Izravna strana ulaganja jedan su od ključnih čimbenika za rast i razvoj zemalja, posebice zemalja u razvoju. Izravna strana ulaganja omogućuju prijenos tehnologije, znanja, kapitala i drugih pogodnosti do kojih zemlje u zatvorenom gospodarstvu ne bi mogle doći. Kako bi privukle što više izravnih stranih ulaganja vlade koriste razne poticaje kako bi svoju zemlju učinili što privlačnijom za ulaganje. Postoje razni poticaji kojima se privlače izravna strana ulaganja kao što su: fiskalni, financijski i ostali poticaji. Veliku ulogu u privlačenju izravnih stranih ulaganja ima i porezna politika. Ključni faktori za privlačenje izravnih stranih ulaganja su politička stabilnost, stabilnost valute, povoljno poslovno okruženje i drugo. Izravna strana ulaganja većinom imaju pozitivne učinke na gospodarstvo stoga je glavni cilj politike privlačenja izravnih stranih ulaganja maksimiziranje dugoročnih koristi od priljeva izravnih stranih ulaganja. Vlada Republike Hrvatske, svjesna važnosti privlačenja izravnih stranih ulaganja za gospodarski napredak zemlje, aktivno provodi politiku povećanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva sa snažnim naglaskom upravo na poboljšanju investicijske klime.

Ključne riječi: izravna strana ulaganja, porezni poticaji, pozitivni učinci

SUMMARY

Foreign direct investments are one of the key factors for the growth and development of the countries, especially developing countries. FDI provide the transfer of technology, knowledge, capital and other benefits that a country in a closed economy could not provide for itself. To attract as many foreign direct investment governments use various incentives to make their country more attractive to investing. There are various incentives attracting foreign direct investment such as: fiscal, financial and other incentives. Tax policy also has a major role in attracting foreign direct investment. Key factors for attracting foreign direct investment are political stability, currency stability, favorable business environment and more. Foreign direct investment mostly has positive effects on the economy, so the main objective of the policy of attracting foreign direct investment is to maximize long-term benefits from the inflow of foreign direct investment. The Government of Croatia, aware of the importance of attracting foreign direct investment to the country's economic progress, is actively pursuing a policy of increasing the competitiveness of the Croatian economy with a strong emphasis on improving the investment climate.

Key words: foreign direct investments, tax incentives, positive effects